



Ο ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

(1759)



ταν οἱ καθολικοὶ Ἰησουῖτες καὶ ἄλλοι καλόγεροι ἤθε-
λαν νὰ προσηλυτίσουν τοὺς ὀρθοδόξους ἔς τὸν καθο-
λικισμό κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, ἐκατάλα-
βαν πὼς πρέπει νὰ μεταχειρισθοῦν ἀπλὴ γλῶσσα γιὰ
νὰ κερδίσουν πολλοὺς Ἕλληνας μὲ τὸ μέρος τους.
Ἐγραψαν τότε πολλὰ βιβλιαράκια προπαγανδικὰ σὲ
ἀπλὴ ἑλληνικὴ, μερικὰ μάλιστα μὲ λατινικὸ ἀλφάβητο, τὰ
φραγκοχιώτικα λεγόμενα, γιὰτι πολλοὶ καθολικοὶ ἦσαν τότε
ἔς τὴν Χιό. Ἔτσι θέλω νὰ ξηγήσω πὼς ἔς τὴν Χιὸ πολὺ
γλήγορα γράφτηκαν πολλὰ βιβλία σὲ ἀπλὴ γλῶσσα καὶ μερι-
κοὶ ἀπὸ τοὺς Χιώτες, ὅπως ὁ Ἰγνάτιος Πετρίτζης, ὁ Θωμᾶς
Βελάστης, ὁ Τιμόθεος Κυριακόπουλος (γι' αὐτὸν μιλῶ παρα-
κάτω) εἶναι οἱ πρόδρομοι τῶν κατοπινῶν σοφῶν, τοῦ Α.
Κοραῆ, τοῦ Ροῖδη, τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ, ποὺ
ἦσαν καὶ αὐτοὶ Χιώτες.

Παρακάτω παίρνω ἀπὸ ἓνα σπάνιο βιβλίον τοῦ Τιμόθεου
Κυριακόπουλου, ποὺ βγῆκε στὰ 1759, μερικὲς γνῶμες ποὺ
ὑστερα ἀπὸ 170 χρόνια δὲν τις κατάλαβαν ἀκόμα σήμερα
τόσοι σοφοὶ καὶ πολιτικοὶ μὲ τόσες ἀξιώσεις. Ὁ Κυρια-
κόπουλος καταλαβαίνει πολὺ καλὰ ὅτι γιὰ νὰ φωτίσῃ τὸν
λαὸ ἔς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ποὺ θέλει, πρέπει νὰ τοῦ
μιλήσῃ σὲ γλῶσσα ποὺ καταλαβαίνει. Ἔστερα ἀπὸ 170 χρό-
νια τί κάμνουμε σήμερα; Δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἴμεθα σύμ-

φωνοὶ ὅλοι ὅτι μόνο ὅταν γράψουμε ἓνα βιβλιαράκι γεωργικὸ ἔς τὴν γλῶσσα τοῦ λαοῦ, τὴν δημοτικὴ δηλ. ἤμπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ; Δὲν ἔπρεπε νὰ εἴμεθα σύμφωνοι ὅτι ὅταν γράφουμε γιὰ τὸν λαὸ τὴν καθαρεύουσα ματαιοπονοῦμε; Πῶς ἐξακολουθοῦμε νὰ θεωροῦμε ἀπάνω-κάτω προδότες, ἀγράμματους ὅλους ὅσοι γράφουν τὴν δημοτικὴ;

Ἄλλ' ἄς ἔλθω ἔς τὸν Τιμόθεο Κυριακόπουλο. Ὁ Χιώτης λόγιος ἔβγαλε τὸ 1759 ἓνα βιβλιαράκι γιὰ ψυχικὴ σωτηρία τῶν Χριστιανῶν μὲ τὸν ἐξῆς τίτλο: «Προαγωγή τῆς Χριστιανικῆς κατηχήσεως πονηθεῖσα παρὰ τοῦ λογιωτάτου ἱεροκήρυκος καὶ θεολόγου Τιμοθέου ἱερομονάχου τοῦ Κυριακοπούλου τοῦ Χίου» τ. 1-2 (1759).

Εἰς τὸν πρόλογο τοῦ πρώτου τόμου γράφει ὁ Κυριακόπουλος:

«Μὴν σου φανῆ ὀλιγότιμον τὸ βιβλίον, ἂν τὸ εἰδῆς εἰς ἀπλὴν φράσιν συγγραμμένον.... ὁ σκοπός μου εἰς τὸ νὰ τὸ γράψω ἐστάθη ὄχι διὰ νὰ διδασκαλέω τοὺς διδασκαλευμένους ἢ διὰ νὰ φανῶ διδάσκαλος λόγιος ἀνάμεσα εἰς τοὺς φιλομαθεῖς καὶ νὰ λαμβάνω ἀπὸ αὐτοὺς ἔπαινον καὶ τιμὴν.... ἀλλὰ νὰ προβάλλω τὴν δόξαν τοῦ παναγάθου θεοῦ καὶ νὰ διδασκαλεύσω τοὺς ἀμαθεῖς, ἀπαιδευτοὺς, καὶ πλεον ἀπλοῦς Χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν χαμὸν καὶ ἀπώλειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἀμάθεια τοὺς φέρνει.... Διὰ τοῦτο ἂν ἤθελε λαλήσω μισοβάρβαρα ἢ εἰς ἄλλον πολυσοῦδαστον τρόπον, ἤθελε δώσω βέβαια εἰς τὴν γνώμην τῶν ἑλληνιστῶν, ἀλλὰ ὄχι εἰς τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὸ οἱ ἀπλοὶ καὶ ἀμαθεῖς Χριστιανοὶ διὰ τοὺς ὁποίους κυρίως τὸ ἔγραψα, δὲν ἤθελε ποσῶς ὠφελῆθῶσι καὶ τέτοιας λογιῆς εἶχα χαμένον τὸν κόπον μου καὶ εἰς τὴν τρομερὰν ὥραν τῆς Κρίσεως ἤθελε δώσω φρικτότατον λογαριασμὸν εἰς τὸν Θεὸν πῶς

ἐδιάφθειρα τὸν πολῦτιμον καιρὸν ὅπου αὐτὸς μοῦ ἔδωσε διὰ προσωρινήν καὶ ματαίαν δόξαν τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο ἔγραφα εἰς κοινήν καὶ ἀπλὴν διάλεκτον, εἰς τὴν ὁποίαν λαλοῦσι καὶ οἱ πλεόν παιδευμένοι ἄνθρωποι τῆς πολιτείας ὅταν βούλονται νὰ κάμουναι καὶ ταῖς σοβαραῖς των δουλείαις. Καὶ εἰς αὐτὸ ἐγὼ ἤῤα μεγαλωτάτην δυσκολίαν, ἐπειδὴ καὶ ἔστωνας ἡ ἀπλὴ διάλεκτος πτωχὴ καὶ ὀλίγη εἰς τὸν λόγον τῆς καὶ διὰ τοῦτο γεμάτη ἀπὸ λέξεις βάρβαρες Φράγκικαις ἢ Τούρκικαις, μοῦ ἐφάνηκε πρόπον νὰ ξεφύγω ὅσον ἐδυνήθηκα κάθε βαρβαρισμὸν, ὅπου δὲν συμφέρει εἰς τὴν ἐδικὴν μας γλῶσσαν καὶ μαζὺ νὰ βαστῶ μακριὰ ἐκεῖναις ταῖς ἐλληνικαῖς λέξαις, ταῖς ὁποίαις οἱ ἀπλοῖ ἄνθρωποι δὲν τοῖς γροικοῦσι. Μερικαῖς φοραῖς καὶ τὰ ἴδια ἐλληνικὰ λόγια ὅπου ἐμεταχειρίστηκα τὰ ἔβαλα διεφθασμένα, καθὼς κοινῶς διεφθασμένα τὰ λαλεῖ ὁ λαὸς, φοβούμενος ὅτι βάζωντάς τα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς τῆς ἐλληνικῆς μήπως καὶ ὁ λαὸς δὲν τὰ καταλαμβάνει. "Ὅστις δοκιμάσῃ νὰ γράψῃ τέτοιας λογῆς ἀπλὰ ρωμέϊκα, θέλει γνωρίσει πόσον εἶναι δύσκολον νὰ λαλήσῃ, μὲ ὅλην τὴν προεπούμενην εὐπρέπειαν.

Ἐπ' ἀληθείας φαίνεται, πολλὰ παράξενος ὁ σκοπὸς ἐκεῖνων τῶν συγγραφέων, μάλιστα τῶν διδασκάλων καὶ ἄλλων ὅπου γράφουσι διὰ ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν, οἱ ὁποῖοι λαλῶντας κοινῶς διὰ τὸν λαὸν τὸν πλεόν ἀπλοῦν καὶ πλεόν ἀμαθῆ παραμερίζουσιν ὅμως τὰ κοινὰ λόγια, ὅπου δὲν εἶναι βάρβαρα, διατὶ δὲν εἶναι ἀπὸ ξένην γλῶσσαν συρμένα καὶ συντρέχουσιν εἰς τὰ ἐλληνικά, ὅπου ὁ λαὸς ὁ ἀμαθὴς καθόλου δὲν τὰ γροικᾷ, διὰ νὰ δείξουσι τὴν σπουδὴν των εἰς αὐτά, ὡσὰν νὰ ἐκρέμετον ὅλη ἡ σοφία, καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ ἐλληνικά λόγια. Ἄλλὰ ἐκεῖνος ὅπου διαβάζει τὸ βιβλίον σου, δὲν τὸ διαβάζει διὰ νὰ εἰδῇ ἂν ἐσὺ ἦσαι εἰς τὰ ἐλληνικά

σπουδαῖος, ἀλλὰ διὰ τὰ μάθη ἐκεῖνα, ὅπου τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὰ σωθῆ. Ὅταν ἐσὸν γράφης θεολογικά, φιλοσοφικά καὶ ἄλλα ἐπιστήμης βιβλία διὰ τοὺς φιλομαθεῖς καὶ τοὺς σπουδαίους, γράφαι κατὰ πὸν σοῦ εἶναι ἀρεσιόν, ἀλλὰ διὰ γράφης διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ, πρέπει τὰ γράφης καὶ τὰ λαλῆς κατὰ ὅπου δύναται ὁ λαὸς τὰ σε γροικῆση».

Μερικὲς λέξεις τοῦ Κυριακόπουλου μᾶς φαίνονται σήμερον παραξένες. Ἄλλ' ἂν παραβλέψουμε τὰ σημεῖα πὸν τὸ χρονικὸν διάστημα 175 ἐτῶν (1759 - 1934) δικαιολογεῖ, δύσκολον εἶναι ἢ σημερινὴ ἐπιστήμη τὰ μὴ δεχθῆ τὶς γνώμες τοῦ καλοῦ Κυριακόπουλου. Αὐτὸς κατάλαβε πῶς πρέπει τὰ μιλοῦμε ἔς τὸν λαόν, ἂν θέλουμε τὰ ἔχουμε ἐπίδραση ἔς αὐτόν, καὶ τόσο προσέξε τὸ σημεῖον αὐτό, ὥστε νόμιζε ὅτι θὰ δώσῃ λόγον ἔς τὸν Θεόν, ἂν μιλήσῃ γλῶσσα πὸν δὲν καταλαβαίνει ὁ λαός. Ἄς προσέξουν τὰ λόγια τοῦ καλοῦ Χιώτη, ὅσοι μιλοῦντας ἔς τὸν λαόν ζητοῦν τὰ κάμουν μόνον ἐπίδειξιν σοφίας καὶ ὄχι τὰ τον μορφώσουν.

K. ΑΜΑΝΤΟΣ

